Ч. 22 (11.363). Львів, четвер 31. січня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 29-41. „ Друкарні 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Два обличча?

Львів, 30. січня 1929.

В останніх часах можна замітити деяке оживлення в тав. русскім або — користуючись загальпо-засвоєним терміном — москвофільськім таборі. Не закриваймо очей на полії і не легковажмо дійсности. Оправді в деяких околицях Галичини зпільна відживає передвоєнне москвофільство і то не політичне, не соціяльне. але москвофільство національно-культурне. На північних українських землях воно має й деякий ґрунт під собою, коли зважити, що перед війною це був терен діяльности „союза русскаво народа" та що тамошня інтеліґенція (духовенство й учительство) є зрусифікована, а що найменше роздвоєна. Характеристичною на тому терені є хочби та обставина, що коли українській мові не дається змоги проявитися в публичному житті (між іншим з вини таки самих українців), то російську мову щонайменше толерується в суді, в адміністрації, в школі (наука релігії) і в публичному житті.

Правда, при останніх виборах до сойму 20-ка („русская" листа) здобула всього тільки 91.410 голосів. Однак москвофільські настрої — і то не лише в соціяльно-політичному розумінні — скриває в собі в Сель-Роб-Лівиця (тепер: Сель-Роб-Єдність), що здобув 145.058 голосів. Коли лише третину тих голосів признамо за москвофілами, себто кругло 50 тисяч, а з Безп. Бльоку возьмемо яких 10 тисяч, то будемо мати кругло 150 тисяч „русских" голосів. Оправжніх і несвідомих русских голосів тут буде яких 50 тисяч, а решта 100 тисяч — це голоси москвофільські. 100 тисяч у порівнанні з 1 міл. 300 тис. українських голосів (7.7 відс.) — цеж не така велика кількість, — скаже дехто. Деякі наші журналісти навіть переводили порівнання з передвоєнною силою москвофільства і доказували його упадок. Воно правда, але не зовсім. Під деяким оглядом справді наступив упадок москвофільства, але одночасно він одержав ширшу основу на території діяльности „союза русскаво народа". На всякий випадок, у виборах 1922 р., колиб ми були взяли в них участь, москвофільство не моглоб було почванитися навіть такими успіхами, як тепер. Повоєнне москвофільство, оскільки воно істнувало в своїх традиційних залишках, виявляло нахил до компромісу з українством. Тепер воно переводить різку демаркаційну лінію від українства і шукає компромісу з одного боку з російською еміґрацією, а з другого з польськістю.

Деякий зріст „русского" табору є безсумнівний. Бачимо його в активізації москвофільського духовенства, яке довший час не проявляло майже ніякої діяльности у віднові читалень ім. Качковського, в творенні окремих кооператив з власним союзом, в реституції деяких культурних товариств, у російському вихованні по бурсах, в гуртуванні студентської молоді то-що. Наймогутнішою основою сучасного москвофільства є православна церква з її єрархією й апаратом. При допомозі православної пропаґанди намагається сучасне москвофільство поширити свої впливи в масах.

Політично москвофільство є представлене двома організаціями: „Русским Нар. Обединенієм", з якого в Галичині вистрілює „Руска Селяньска Орґанізація" (для селянських мас) і „Русскою аґрарною партією". Значні залишки москвофільства можна зустріти і в Сель-Роб-Єдности.

На перший погляд можна побачити в сучасному москвофільстві два обличча: русско-центробіжне, обєдинительне, — і русско-„сепаратистичне", провінціональне. Перша течія обстоює єдність триєдиного русского народу, в даному моменті на національно-культурній основі. Під політичним оглядом ця течія стоїть на ґрунті довершених фактів, вимагаючи лише

„реалізации конституціонных прав русскаго населенія, предоставив ему возможность самому улаживать свои внутреннія дѣла *на почвѣ польской государственности*".

Друга течія, якщо можна так висловитися — течія, представлена гуртком карієровичів, намагається ще більше приноровитися до польської дійсности і до побажань власть імущих. Вона обстоює єдність всіх русских племен, однак не хоче віддаватися під владу російського націоналізму. Вона стоїть на льокальному ґрунті Червоної Руси. Вона заявляється за мовною вільністю і, признаючи своєю російську мову, на місцевому терені визнає малоруську мову (не червоноруську!). Політично червоноруси стоять на становищі польської державности.

Сутніх ріжниць між обома „русскими" ґрупами нема, бо по суті й рновці признають малоруськість на „місцевому терені" (чого доказом їхні популярні видання). Одно, що обєднує „русский" табор, це неґативне відношення до українства, без огляду на його соціяльні, культурні й політичні напрямні. Хоч одна ґрупа москвофілів є звернена фронтом до сподіваної будучої Росії, а друга до сучасної Польщі, то „ідеольоґічно" вони творять одну громаду. У відношенні до польської державности одні зливаються з Безп. Бльоком, а другі зазначують деяку резерву. Але основою тієї резерви не є їхне принципове відношення, тільки становище власть імущих, що піттримують слабшу ґрупу, для них зовсім безпечну саме своєю слабістю. „Русская аґрарная партія" заняла тепер місце полишеного на леді „УНС-а", якого треба було піттримувати диспозиційними фондами. „Русскую аґрарную партію", як виказала дотеперішня практика, можна тримати на поверхні життя засобами українського народу майном Нар. Дому і Ставропиґії. Це далеко вигідніше і практичніше. Вдержуючи їх на становищі керманичів тих установ, уже сама погроза відкликання зі синекур, тісніше звязує червоннорусів з кожночасним польським проурядовим табором. Але стоячи на службі власть імущих, червоноруси роблять теж величезну прислуґу рновцям, бо своєю розкладовою діяльністю намагаються робити деякі школи українству, а одночасно в своїх бурсах й „общежитіях" виховують новий нарибок для „Русск. Нар. Обединенія". Отже, не вважаючи на особисту ворожнечу між обома крилами „русских", у своїй практичній діяльности вони взаїмно себе піттримують. Є це очевидний поділ роль в москвофільському таборі, може навіть за обопільним порозумінням. Чи можна тут говорити про два обличча? Так, але тільки про два обличча одного й того самого орґанізму, що з дальшої перспективи зливається в одно.

Сучасне москвофільство спирається на трьох основах: на традиційній ненависти до українства, на православній церкві в Польщі і на прихильности власть імущих. Москвофільство ніколи не було самостійною силою. Зродившись зневіри у сили свого народу, шукало воно опори в чужих силах, стаючи в російських і польських руках тараном для розбивання стихійного українського руху. Розвал Росії приголомшив і на якийсь час здезорієнтував наших москвофілів. Ходили вони як блудні вівці, не знаючи, що зі собою зробити. Незавидне положення москвофільства врятували вшехполяки, його передвоєнні протектори в Австрії, і зреґенероване частинно віддали на службу бебістам. Завданням москвофільства є виконувати імперативи з ділянки **„divide et impera!"**, витворювати хаос, розбивати суцільність нашого народу, ослаблювати й підривати наше громадянство. І москвофільство виконує цю ролю, всякими засобами поширює свій стан посідання, — при нашій пасивности і байдужности.

Чи маємо повернути до засобів і способів боротьби з москвофільством зперед воєнних літ? Безумовно ні! Бо тим способом ми самі посередньо сталиб знаряддям політики: **„divide et impera"**. Залишаючи москвофільську інтеліґенцію її власній долі, як нездатну перетворитися, мусимо йти до мас і систематично, при допомозі відповідної літератури протиставитись москвофільству, вигубити його орґанічною працею, а не пустими фільольоґічними доказами, від яких кипіло перед війною.

Покривдження українського промислу.

Коли докладно слідкувати за інформаціями радянської преси, то ясним стає, що в порівнанні до стану промислу Росії, український промисл схиляється щораз більше до занепаду. Крім обєктивних причин, викликаних істнуючим станом річей, себто звязаних з загальними умовами, в яких находиться промисл в радянському устрою, першорядну ролю грає тут *свідома політика центрального уряду держави*, скермована *проти господарського добробуту України*, дарма, що її природні богацтва творять неврівняну основу під розвиток промислу. Як відомо, в радянській централізаційній системі український промисл підлягає московським трестам, при чому кожна галузь промислу є узалежнена від відповідного тресту. Ці трести накидають українському промислові загальний плян діяльности і тримають у своїх руках фонди всіх промислових підприємств. Ці трести виділюють українському промислові капітали, які не вистарчають до його експльоатації. Занедбують його і найповажніші замовлення зберігають для фабрик російських. Звернімо увагу на розподіл *загального основного капіталу* в пятилітньому пляні радянського промислу та на відношення до українського промислу. Згідно з цим пляном на найближчих пять літ для цілого СРСР приходить 11.200 міліонів рублів, з цього 2.700 міліонів себто 42,2 відс. призначених для України. Отже чи відповідає цей надія (24 відс.) *значінню*, яке має український промисл у відношенні до цілого промислу СРСР?

В 1927-28 р. промислова продукція України творила 18,7 відс. загальної промислової продукції цілого Рад. Союза. На перший погляд з порівнання цих двох чисел — участи в сумі основних капіталів на 24,2 відс. і участи у промисловій продукції на 18,7 відс. — виходило би, що капітали, які призначено для українського промислу, ще перевищують потреби його продукції. Однак при ближчому розгляді справи доходимо до підком іншого внеску. Бо не треба забувати, що *український промисл є важким промислом*, якого експльоатація вимагає дуже великих капіталів. Напр. вугляний трест „Донвуґіль" виказує згідно з білянсом на 1. X. 1927 р. вартість продукції 60 коп. від 1 карбованця, інвестованого капіталу, а металюрґійний трест „Південсталь" — 90 коп. від 1 карбованця.

Зате в СРСР перемагає т. зв. *легкий промисл*, головно текстильний, якого річна вартість продукції рахується на 1,75 карбов. від одного карбов. інвестованого капіталу. З повищого виходить, що участь України при збільшуванні сум основних капіталів (24,2 відс.) повинна бути далеко більша. Диспропорція, істнуюча поміж станом українського промислу та його участю в дистрибуції капіталів є тим поважніша, якщо розглянути *стан поодиноких галузей* цього промислу. Таким робом передбачується напр. для українського металюрґічного й електротехнічного промислу збільшити його основний капітал на 32,2 відс. (СРСР — 1055 міл. карб., Україна — 718 міл. карб.). Якщо візьмемо під увагу, що металюрґійний промисл України творить 74 відс. всього металюрґійного промислу СРСР, а вугляний український промисл 75 відс. загального радянського вуглевого промислу, то доходимо до ясного висновку, що *Україна є покривджена з боку центральної влади*. Повільний занепад українського промислу, на який його присуджено, виходить ясно з чисел 5-тилітнього фінансового пляну, який передбачує для України щораз менший щорічний приріст капіталу: на 1928-29 р. — 27,8 відс., на 1929-30 р. — 24,3 відс., на 1930-31 — 22,4 відс. і т. д. (в 1926-27 р. було 31 відс., в 1927-28 — 28 відс.). В періоді від 1925 р. до 1928 р. основний капітал електротехнічного українського промислу був збільшений всього на 14 відс., коли капітал тієї самої галузі промислу на Московщині збільшився на 64 відс.

Через відсутність необхідних засобів головні електротехнічні заведення України, т. зв. „Дез", не є всилі перевести ремонту ані розбудови своїх будівель; про купно нових машин немає навіть мо-

ви. Дуже характеристичний факт, що московський електротехнічний трест „Главелектро" забороняє харківським установам „Дову" приймати замовлення на будову гідравлічних і парових турбін: усі того рода замовлення передається фабрикам в Ленінграді. Це тим цікавіший факт, що на Рад. Україні саме тепер будується цілу низку гідравлічних станиць: ці станиці примушені спроваджувати турбіни з Ленінграду, понося́ть ще й поважні транспортові кошта.

Не вважаючи на всі перешкоди, машиновий український промисл *виявляється щораз більше життєдатним і продуктивним*, ніж той самий промисл у Російській Республиці. Доказують це слідуючі числа за 3 останні роки. Україна, — зріст продуктивности 108 відс.; зріст основного капіталу — 15 відс.; Московщина — зріст продуктивности 30 відс., зріст основного капіталу 40 відс.

У кожній ділянці господарського життя Україна є покривджена центральною владою: напр. українська *залізнича сітка* у світлі радянських даних про стан економічного розвитку краю і його розвоєвих можливостей протягом найближчих 5 літ, повинна була розбудуватися на дальших 3.250 км., тимчасом розбудова української залізничої сітки доходить найбільше до 1.500 км. та й то головна частина цих робіт має на меті краще получення Донецького Басейну з Москвою. Словом: числа найяскравіше виявляють спосіб, в який центральний радянський уряд трактує справи „самостійної і союзницької Української Радянської Республики".

Дальший приклад цеї політики: в 4-літньому періоді, від 1923—1927 рр. Україна була примушена призначити на потреби цілого СРСР суму 500 міл. карб., що спричинило *дефіцит в українському бюджеті та економічну кризу*.

Ясно, що того рода московська політика причиняється до розвитку *опозиційної думки в країні*, яка змагає до політичної і господарської справжньої самостійности. Тому не диво, що навіть радянська преса на Рад. Україні зраджує деколи протимосковські настрої і проскакують у ній час до часу голоси проти централізаційної політики московської влади. З наведених причин, згідно з інформаціями харківського „Комуніста", — навіть Плянова Комісія України рішила домагатися від центральної влади зміни нинішньої господарської політики та дозволу на нормальний розвиток українського промислу.

Морські роззброювання.

(Дещо на тему останньої промови сен. Борага.)

Берлін, 25. січня 1929.

I.

На наших очах розіграється четвертий і мабуть передостанній акт британсько-американської роззброюючої трагікомедії. Її першим актом була Вашингтонська Конференція в 1922 р. Другим актом була невдатна женевська роззброююча „Конференція трьох" в 1927 р. Черговим актом було заключення франко-британської антанти, точніше „фльотового компромісу". Бувають деколи сценічні драми, де глядач уже з першої дії знає чим ціла штука покінчиться. Теж саме з Вашингтонською конференцією. Підчас цього першого акту стало видним до чиста все, що нині в дальшому розвитку справи підтверджується подіями. Пригадаємо собі передовсім, що основною постановою цеї конференції було усталення стандарту світових морських сил в пропорції 5:5:3, для Англії, Америки, Японії.

Тим самим і то перший раз в історії Англія зійшла під пресією американської дипльоматії з традиційного принципу „two powers Standard", отже з тези, що анґл. фльота мусить бути все така сильна як дві чергові найбільші чужі фльоти разом взяті. Не пора говорити тут, як американці вимусили на британцях такі уступки. Важний для нас сам факт фльотового зрівнання обох потуг і випливаючі з нього політичні наслідки.

Підставовою тенденцією, що виросла на ґрунті вашингтонських умов зробилось британське намагання знищити за всяку ціну рівнорядність Америки й довести до повороту своєї суприматії над океанами. З цього виросло ґльобальне суперництво обох потуг. І разом з ним відчуття як це суперництво скінчиться, як воно *мусить* скінчитися. Вже тоді, у Вашингтоні та щойно після закінчення одної світової війни зарисувались потенціяльні можливости нового всесвітнього збройного зудару. Дальші акти цілої комедії лише підтверджують початкове припущення.

II.

Першим кроком в напрямку до оборони втрачених позицій була розбудова британського Сінґапур на монструальну новочасну морську твердиню. Понад 300 міліонів зол. пол. всадили в неї на протязі 5 літ британці. А що не могли собі дозволити на будову нових дренавтів і кружляків, то почалось пошукування за союзником, що розпоряджав би тим, чого бракувало Англії. Так прийшов франко-британський пакт. Що Англія твердо рішена боротись за панування над океанами, виявила „конференція трьох" в Женеві 1927 р., де Англія просто відкинула пропозиції Вашинґтону, щоби роззброїтись на морі. Американська пропозиція є зрозуміла. Корінь справи у тому, що морське роззброєння Англії означає розпад імперії, в той час, коли економічна і ґеополітична ізольована ситуація Америки перед такою великою небезпекою не стоїть. Разом з тим Америка є від Англії фінансово в потенції сильніша і вона на роззброєнні скористалаб остільки, що, витискаючи британців зі світових ринків, загрожувалаб самому істнуванню імперії.

III.

Нині бачимо четвертий акт комедії. Коли через Сінґапур і пакт з французами анґлійці записали два нові пункти на свою користь, то від пакту Келльоґа почалась американська протиатака. Американцям ходило передовсім про моральну орґанізацію війни і побіди, оте втовкмачування в голови світа, що мовляв, — не ми, — вони винні! Тимчасом наслідком женевської невдатної конференції сталося так, що американський конґрес приняв білль про будову 15-ти 10.000-тонових кружляків. Ця постанова станула в тих днях на ратифікацію в американськім сенаті.

Сенатські дебати над тим біллем виявляють таку ситуацію: Сенатор Бораґ, голова сенатської комісії для закордонних справ, пропонує приняти білль, але при передумові, що перед тим скличеться ще раз морську роззброюючу конференцію, яка повинна забезпечити свободу океанів й управильнити морські юридичні відносини. Від висліду цеї конференції Бораґ узалежнює чи „забезпечення Америки" малоб статись при системі договорів чи при системі фльотової розбудови. Поставлено

Д-Р МИКОЛА ЗАЛІЗНЯК.

З великої доби.

Українська Центральна Рада і справа миру.

(Докінчення.)

„Від імени Української Народньої Республики Українська Центральна Рада признає необхідним негайно приступити до перемиря, повідомивши про це одночасно союзні держави. Беручи під увагу: 1) що справу мира від імени всієї російської республики може вести тільки центральний орґан соціялістично-федеративної влади; 2) що проби утворення такої влади досі не вдалися; 3) що при теперішніх обставинах таку владу можна утворити тільки в процесі здійснення мира; 4) що інші шляхи такої влади можуть проволікти справу мира і пошкодити їй, — *Українська Центральна Рада приступає до активного переведення справи мира*. Цим виповняє Українська Центральна Рада одвіта висловлену волю українського народу і вже нераз ухвалені нею постанови про негайний мир, в чому досі ставило нам перешкоди тимчасове правительство. Тому Українська Центральна Рада постановляє: 1) послати представників від Генерального Секретаріяту на румунський та південно-західний фронти для ведення переговорів у справі перемиря; 2) звернутися негайно від імени Української Народньої Республики як до союзних, так і до ворожих держав з пропозицією почати мирові переговори, повідомляючи про це центральні держави; 3) рівночасно повідомити про це Раду Народніх Комісарів і правительство інших республик Росії для координування ведення цеї справи; 4) заразом Центральна Рада приступає до негайного вироблення програми мира для предложення її від імени Української Народньої Республики народам Росії, а також союзним і ворожим державам, як основи для переговорів. Українська Центральна Рада закликує всі народи Росії взяти в цих переговорах як найдіяльнішу участь".

За резолюцією національних меншостей було 8 голосів, за резолюцією українських партій 29. На полудневo-західний фронт виделеґовано товариша секретаря внутрішніх справ І. Красковського та капітана Удовиченка, а на румунський — члена Малої Ради М. Любинського та члена Українського Ґенерального Військового Комітету М. Левитського.

На засіданні Малої Ради з 28. листопада московські та жидівські фракції Малої Ради ще раз порушили справу мирових переговорів і внесли резолюцію, в якій хотіли зобовязати український уряд, що він не буде вести ніяких сепаратних мирових переговорів. Ось текст цеї резолюції, яку вніс представник Бунду Тьомкін, від імени російських соціялістів-революціонерів, російських соціял-демократів меншовиків та Бунду:

„Заслухавши відповідь Ґенерального Секретаріяту на запитання і признаючи: 1) що негайною і найважнішою задачею є загальне демократичне замирення, яке одинаково охоронялоб інтереси цілої російської республики та окремих її частин; 2) що як це замирення, так і забезпечення вільного розвитку російської республики та окремих її країн може бути досягнене лише спільними змаганнями всіх народів Росії, але не Радою Народніх Комісарів, яка не може бути признана владою, і що *всяке змагання до сепаратного замирення повинно бути рішучо осуджене, як погубне для всіх здобутків революції*; 3) що *при теперішніх обставинах тільки Всеросійські Установчі Збори можуть вирішити ці завдання і утворити правосильну владу*, яка матиме в свойому складі також представників орґанізованих федеративних одиниць і 4) що всякий замах на волю Установчих Зборів є найбільшою небезпекою як для справи загального мира, так і для самого істнування держави, і що через це вся демократія Росії і всі орґани краєвої влади повинні твердо стати в обороні Установчих Зборів, — Мала Рада переходить до чергових справ".

На це відповів голова Ґенерального Секретаріяту, В. Винниченко: Що буде далі, — ми не знаємо. Наша політика лишається тою самою: Ми дбаємо про сотворення центральної влади з усіх елементів російської революційної демократії, яка влада була би правосильна зробити замирення. Так само і щодо Установчих Зборів; ми їх підтримуємо в справі творення влади, але вважаємо, що ця влада повинна бути федеративною.

Після цього Олександер Севрюк від імени фракції українських соціялістів-революціонерів вніс таку резолюцію: „Заслухавши відповідь Ґенерального Секретаріяту на запитання російських соціял-демократів, соціялістів-революціонерів та Бунду, Мала Рада приймає її до уваги і переходить до чергових справ".

Це була гідна відповідь на претенсії московських та жидівських партій звязати український уряд в справі мирових переговорів. При голосуванні 19 голосами представників українських партій проти 7 голосів російських та жидівських партій — принято резолюцію О. Севрюка.

З усіх цих дебат ми бачимо, що московські та жидівські партії на Україні конче хотіли звязати український уряд в справі мирових переговорів по руках і ногах. Вони домагалися від нього, щоб він не йшов на мирові переговори разом з більшовицьким урядом, домагалися, щоб він зобовязався не заключати в імени України сепаратного миру з державами почвірного союзу, нарешті домагалися, щоб він признав право на заключення миру лише Всеросійським Установчим Зборам. Український уряд не дав себе звязати. Одначе він зовсім непотрібно, правдоподібно, щоб не дражнити до краю московські та жидівські партії, обіцяв стати в обороні Всеросійських Установчих Зборів. Одначе нічого з цього не вийшло. Справа, яка українському соціял-демократові В. Неровоничеві видавалася легкою до полагодження, а саме — претенсії більшовицької Ради Народніх Комісарів уважати себе за загально російське правительство, незабаром викликала війну між більшовицьким урядом та Центральною Радою.

Так само і в справі мирових переговорів український уряд мусів піти власною дорогою. Іншим разом ми розповімо про перші початки цих мирових переговорів між представниками Української Центральної Ради та представниками держав почвірного союзу.

ось так умови: розброєння, американська концепція свободи океанів і кодифікація морського права. Ці дві останні точки незвичайно важні. Скажім, що Англія веде війну з Китаєм і його блькує. Оскільки ця блькада може чи має перешкаджати американському торгов. оборотові з даною країною? Бораг домагається у відношенні до невтральних *свободи блькади*. Це по суті знулює замисл блькади взагалі, отже вибиває з рук Англії її найсильнішу зброю.

Так Бораг представляє собі свободу океанів. І тут дає тверду заяву про те, що *коли Англія не забажає на тій конференції гарантувати свободи океанів і респектувати права невтральних, тоді Америка мусітиме збудувати фльоту, яка була би більша не то від англійської, але й більша від всякої можливої чужої фльотової комбінації.* Отже більша від фльоти Англії, Японії, Франції і евент. Італії! Але це вже не „two“ але „four powers Standard“. І далі дослівно: „Ми хочемо прикласти усіх зусиль, щоби приспішити розброєння, але коли згода не буде можлива, то *аргументи цілого світа нас не стримають шукати охорони Спол. Держав у велитенській фльоті*“.

IV.

Ситуація є ясна і залишаються тільки дві можливости. Або британці приймають пропозицію щодо конференції і розброюються, або конференція до нічого не доведе, а в тому випадку — починають зброїтись американці. Тимчасом розброєння означає для англійців початок повільного імперського хоріння з перспективами втрати Орієнту і неславної смерти. А відкинення розброєнь означає зброєння американців, отже теж смертельну загрозу. Слово тепер за англійцями. Події найближчих місяців виявлять на що рішиться Льондон. Він — звичайно — буде покищо викручуватись, шукати компромісів і мораторійних фор мулок — аби скористати на часі. Але це — існування ділеми не усуне. У всякому випадку Англія своєї точки погляду не закине. Це означає у наслідку американські зброєння і як паралельний крок до англьо-французького пакту, американське визнання Росії і навіть союз з нею. Перед 25 роками світ в такий сам спосіб поділився на дві частини поміж Англію і Німеччину. Це привело до війни. Ґігантичними кроками світ наближується знов до нового двоподілу — на той раз поміж Англією й Америкою. Цей поділ миром певно не покінчиться.

З таких перспектив щораз виразніше виростає і перед нами постулят означити наше власне становище в новій системі.

Зенон Пеленський.

На парляментарній арені.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ СОЙМУ ДНЯ 28-ГО СІЧНЯ 1929.

Виступ посла д-ра Ст. Біляка.

Польський Народовий Клюб, це для нас не улягає ніякому сумнівові, поставив внесок на ухвалення недовіря міністрові Царові з мотивів виключно партійних, бо теперішній міністр справедливости починає звільняти судівництво з вшехпольських елементів, а судівництво було досі дійсно вшехпольською доменою. І якщо Український Клюб прихиляється до внеску Клюбу Народового, то зовсім з інших мотивів, а головно з засадничого становища Українського Клюбу. Міністерство справедливости було тим міністерством, що побіч з міністерством внутр. справ дало найбільше притоки українському населенню до негодування. Маси політичних процесів створюють претекст для позбавлювання волі сотень українців без огляду на вік і стан. Згадуючи про наглий суд з липня м. р. над учасниками нападу на почту, підчеркує, що хоча цей напад мав виключно ідейний підклад, підсудних суджено як звичайних злочинців, а присуд не стояв в ніякій пропорції до вини. Лави присяглих, що мають судити на українській території, складається стало тільки з поляків. Майже всі політичні процеси відбуваються перед львівським карним судом, перед який спроваджується політичних вязнів з усіх майже окружних судів Східної Галичини. Політичні вязні є політичними хіба тільки з самої назви, на ділі їх трактується гірше, як звичайних злочинців. Саме теперішній міністр їздив на візитацію по тюрмах, але нічого він не предприняв, щоби долю політичних вязнів довести бодай до такого стану, як була вона в Росії за часів царату. Амнестію, яку ухвалено нібн то для політичних проступків, приноровлюється так, що фактично українські політичні вязні з неї майже не користають. Не скористав з неї засуджений на 8 літ Дубаневич, не скористали з амнестії Паславський, Ясінський і десятки інших політичних вязнів.

Переходячи до декрету про реорганізацію судів, бесідник підчеркує, що у декреті поминено цілковито мовні права українського населення. Там нема найменшої згадки про головну підвалину правосуддя, що суддя, який судить, мусить знати мову судженого населення. Обговорюючи пресовий декрет і конфіскати, для ілюстрації вказує бесідник, що львівський суд в році 1928 затвердив конфіскату 27 чисел щоденника „Діло“ і 23 чисел тижневика „Свобода“, а конфіскаті підпали навіть такі статті, які були голими передруками з польських газет. Вкінці зупиняється бесідник на останніх листопадових випадках, та стверджує, що зовсім навіть невідомо, щоби суд почав доходження проти тих осібняків, які нищили протягом кількох днів у Львові українські інституції. Так само невідомо нам, щоби суд потягнув когонебудь з винних за трупи в Гребенному і Батятичах. Супроти того всього Український Клюб не має довіря до міністра судівництва і голосуватиме за внеском недовіря для нього.

Внесок посла Луцького на пленумі сойму.

Випрацьований послом Остапом Луцьким внесок Українського Клюбу в справі прилучення громади Камінка (долинського повіту) до сколівського повіту був предметом нарад сойму на пленарнім засіданні 28. ц. м. Згідно з внеском адміністраційної комісії сойм ухвалив в цій справі резолюцію взиваючу правительство до позитивного полагодження цієї справи.

На педаґоґічні теми.

Перед педаґоґічно-науковим зїздом учителів середніх шкіл „Рідної Школи“.

Щоби застановитися над зреалізуванням ухвали Загального Зїзду „Рідної Школи“ з 1926 року щодо реформи українського шкільництва і подати конкретні форми конечних змін його дотеперішньої орґанізації, відбудеться названий у заголовку Зїзд у Львові в днях від 1. до 3. лютого та обійматиме тільки загально образуюче середнє шкільництво (всякого рода ґімназії) й учительські семинарії. З тим Зїздом получені й інші Зїзди учителів середніх шкіл чи то станові чи то стисло фахові, професійні.

Велика шкода, що над справою реформи середнього шкільництва й учительських семинарій не переведено часописної дискусії, бо ця справа обходить весь загал українського населення і тому варто було вислухати голосу представників ріжних кол нашого громадянства. Вправді після ухвали Загального Зїзду „Рідної Школи“ з 1926 р. появилися були деякі статті на цю тему, однак започаткованої дискусії не вичерпано й не заокруглено, а що найважніше, то вона велася дуже давно і за той час заістнували деякі нові події, які малиб поважний вплив на напрям переведення наміченої реформи, а які слід було обговорити в часописній дискусії. Та імена директора Володимира Кузьмовича і директора Антона Крушельницького, референтів в тих преважних справах, дають запоруку, що реформа середнього шкільництва й учительських семинарій „Рідної Школи“ буде трактована поважно і доцільно зі становища загальнонаціонального інтересу і буде рахуватись із практичними потребами, витвореними сучасними обставинами та з духом часу.

Всеж таки уважаю незайвим бодай напередодні Зїзду піддати кілька гадок під розвагу. Памятаю, що один автор довшої статті, обговорюючи в „Ділі“ справи реформи шкільництва, пророкував, що переведення її мусить потревати довгий час, бодай — на його думку — зі 40 (сорок) років. — Та життя показало що іншого. Міністерство реформує державні ґімназії переміняючи 8-клясівки на 5-клясові (4-та, 5-та, 6-та, 7-ма і 8-ма кляса) з підбудовою 7-клясових народніх шкіл. Уже появилися і далі опрацьовуються пляни, що узгіднюють навчання трьох найвищих кляс 7-клясових народніх шкіл з трьома найнижчими клясами ґімназії, а з 1929-30 шкільним роком передбачене перегруповання народніх шкіл. На місце одно чи двоклясових шкіл у поодиноких громадах будуть зорганізовані більшеклясові школи на дві, три, чотири й більше громад. З огляду на те, нам не слід вижидати безчинно сорок літ, а рахуючися з обставинами, треба до них приноровитися і доконче найти відповідну розвязку реформи нашого приватного шкільництва вже тепер.

В загальному — всі наші приватні клясичні ґімназії „Рідної Школи“ слід замінити на реальні, задержуючи й деякі т. зв. гуманістичного типу. На державних урядовців чи професорів випродукують доволі молоді й істнуючі українські державні клясичні ґімназії. Наші ґімназії „Рідної Школи“ з практичним напрямом повинні виховувати молодь на незалежних працьовників для народу і серед народу. Наші кооперативи, наші молочарні з Маслосоюзом на чолі показали наглядно, що щасливо кинена і доцільно фаховим знанням зреалізована ідея приймається серед наших мас і дає реальні успіхи та спосіб і засоби до життя соткам і тисячкам своїх робітників. А скількиж то ділянок нашого життя ще не використано? Миж економічно молода нація, з нас живуть та користають чужинці. Поставмо собі за завдання — самовистарчальність! Всьо власними засобами і своїми людьми, а в короткому часі перетворимося в економічну, могутню, багату націю, що всіх своїх дітей зуміє задержати для своїх потреб. Та щоби це осягнути треба соток і тисячів освічених, реально думаючих, підприємчивих, фахових людей, що не ждали би бездільно „на посаду“, сидячи на карку своїх родичів чи свояків, але самі перебивались би через життя, давалиб ініціятиву й її енерґічно реалізували. Якщо чужі живуть вигідно серед нашого народу, то певно такі енерґічні люди зуміють видержати з ними конкуренцію. Такі люди булиб економічними й культурними провідниками нашого народу, а яке це має далекосягле значіння, про те, здається, зайвим писати.

Одним словом ми мусимо прямувати до того, щоби вихованки ґімназії „Рідної Школи“ не були погноєм для чужих, нидіючи десь на заточенні, відірвані від рідного пня, але щоби дати їм таке знання й виховання, яке далоб їм змогу остати серед рідного народу та відвагу працювати самостійно для його і свого власного добра.

Та тут ще одна справа, на яку хочу звернути увагу: Державні ґімназії 5-клясового типу оперті на підбудову 7-клясових народніх шкіл. В парі з такою переміною типу ґімназії йде й піднесення типу народніх шкіл до 7-клясових. Ці школи достарчать доволі матеріялу зреформованим державним ґімназіям. У нас 7-клясових шкіл обмаль. Тому й ми мусимо як найскорше розбудувати бодай по містах 7-клясові народні школи „Рідної Школи“, до яких у крайному випадку моглиб ходити й діти з наших сіл, доки й там не прийшлоб до зорганізування народніх шкіл вищого типу. Ця справа важна сама для себе, без огляду на сякий чи такий тип ґімназії, але істнування 7-клясової школи в осідку нашої реформованої ґімназії, це просто передумова істнування тої ґімназії.

Всі ті вимоги, які ставимо до вихованків нової ґімназії, відносяться у ще більшій мірі і до вихованків наших учительських семинарій. Передовсім наші жіночі учительські семинарії слід би так зреформувати, щоби кандидатки діставали повне образування на учительок народніх шкіл і виховательок захоронок, а також, щоби могли вести курси шиття й крою, варення й домашнього господарства. У всіх семинаріях завести теоретичні і практичні курси кооперації та діловодства, а також приготовляти до систематичної освітньої позашкільної праці (по читальнях, Лугах, Соколах, Кружках „Рідної Школи“ і т. п.). Така позашкільна праця зовсім не йде у розріз з істнуючими приписами. Навпаки: на конференції шкільних кураторів з червня 1927 р. при міністерстві освіти постановлено: 1) вихованків учительських семинарій муситься приготовити до праць у ділянці образування дорослих і тому в учительських семинаріях повинні відбуватися спеціяльні виклади з методики цієї праці; 2) На районових конференціях учителів народніх шкіл треба брати за теми дискусії питання позашкільної освіти*). Одним словом наші учительські семинарії зреформуватиб так, щоб учитель(-ка) „Рідної Школи“ був повновартним і всестороннім учителем молодого покоління й народу. Такий учитель й така учителька не стане бездільно чекати на уділення посади десь у Кельцах або на Поморю, але всюди найде серед нашого народу щире приняття, найде вдячний варстат праці й засоби до життя. Таких всесторонно образованих й до практичної праці підготованих людей у нас обмаль, а їх доконче потрібно.

Отсих кілька думок вважав я за вказане піддати під розвагу науковому Зїздові „Рідної Школи“, який якраз має застановлюватися над тими далекосяглими справами.

*) Видання Президії Ради Міністрів п. з. „Materjały odnoszące się do działalności Rządu w czasie od 15.V 1926. do 31.XII. 1927.“.

Іван Герасимович.

Вісти з „Рідної Школи“.

Три зїзди. — Зміни в гімназіях „Р. Ш.“. — Зміна статуту Т-ва.

Дня 1. і 2. лютого відбудуться у Львові при вул. Мохнацького ч. 12. три зїзди учителів середніх шкіл: 1) педагогічно-науковий конгрес учителів середніх шкіл „Рідної Школи“, 2) загальні збори „Учительської Громади“ і 3) загальні збори організації учителів приватних шкіл. На педагогічно-науковому конгресі буде перечитаних 15 рефератів з ділянки педагогіки, дидактики й окремих предметів гімназійної науки. Зїзди заповідаються дуже гарно, бо середньошкільні учителі хотять використати рідку нагоду для всесторонньої обміни думок і збогачення свого педагогічно-наукового знання.

З початком нового шкільного півроку відбудуться в управі гімназій „Р. Ш.“ деякі зміни. І так дотеперішній управитель яворівської гімназії перейде на рівнорядне становище до Станиславова, а управителем гімназії в Яворові стане проф. Кирило Годованець. Управу гімназії в Чорткові вестиме дальше теперішній управитель Віктор Петрикевич, який врезиґнував навіть з державної посади, не хотячи покинути свого становища в „Рідній Школі“. Той громадянський поступок дир. Петрикевича заслугує справді на признання.

На найближчому загальному зїзді делеґатів „Р. Ш.“ прийде на дневний порядок зміна статуту Т-ва. Загальний зїзд відбудеться мабуть дня 1. квітня ц. р.

„Дозвіл“, що рівнається забороні.

Міністерство комунікацій вирішило рескриптом з дня 23. січня 1929 р. ч. III Ои 945/29 дати дозвіл на залізничі знижки для учасників наукового зїзду середніх шкіл „Рідної Школи“ під умовою, що учасники виїзджатимуть на той зїзд ґрупами, зложеними найменше з 30 осіб одної залізничої стації у віддаленні найменше 30 км. зі Львова і такими ж ґрупами (а не довільно) вертатимуть назад. У додатку про це рішення довідалася Головна Управа „Рідної Школи“ тільки-що 29. січня ц. р., отже навіть якби хотіла використати цей обмежений „дозвіл“, то булоб з фізичних причин неможливо видрукувати приписані бленкети, попідписувати їх Дирекцією залізниць і розіслати на провінцію.

Таким чином повищий дозвіл є ілюзоричний і не має ніякого реального значіння для „Рідної Школи“. Таж науковий зїзд учителів середніх шкіл — це не відпуст ані якнебудь прогулька, в якій беруть масово участь паломники чи то прогульковці, а зїзд, в якому беруть участь наукові сили, і їх чейже не можна начислювати по 30 осіб з кожної місцевости! Тому представник „Рідної Школи“ й заявив львівській Дирекції залізниць, що учасники наукового зїзду „Рідної Школи“ не можуть — на жаль — користати з того великодушно уділеного „дозволу.

Це також характеристичний причинок, як до Товариства „Рідна Школа“ і його діяльности ставляться не тільки шкільні чи поліційні, але навіть залізничі власти.

З уваги на те Головна Управа „Рідної Школи вирішила вирівнати учасникам зїзду ріжницю між повною і зниженою ціною їзди.

По широкому світі.

Югославянський король підписав закон про ратифікацію пакту Кельоґа. Ратифікаційні грамоти вислано вже з Ужгороду.

Полудново-Африканська Унія ратифікувала також пакт Кельоґа.

По обчисленням Головного Статистичного Уряду у Варшаві тимчасові вислідн закордонної торговлі Польщі разом з Данціґом представлялися в м. р. так: привезено товарів 5,163.374 тон вартости 3,362.164.000 золотих, вивезено 20,423.562 тон вартости 2,507.970.000 зол. Пасивне сальдо торговельного біляису в м. р. виносить 854,174.000 зол.

Невдалий вибух революції в Еспанії.

Ґен. Прімо де Рівера заявив на засіданні Нар. Зборів, що уряд уважає своїм обовязком супроти краю й Нар. Зборів поінформувати про плянований на ніч 29. січня вибух революції. Одначе пляни ці не повелися. Тільки в місцевости Цюдад Реаль збунтувався перший полк легкої артилерії, заняв касарні жандармерії, уставив армати на вулицях і дорогах і задержав кілька поїздів. Одначе тепер уряд може ствердити, що зрештою в цілому краю цілковитий спокій. Видало зарядження задля зліквідування бунту ще перед розїздом Нар. Зборів, що має статися за 3 дни.

В безконечній черзі...

Нова розправа проти Василя Атаманчука й Івана Вербицького перед судом присяглих.

У вівторок 29. січня ц. р. почалася розправа в год. 9.30. На салі ледви кілька осіб, бо поліція впускає тільки за білетами.

Зараз по отворенню розправи виводить поліція обв. Івана Вербицького зі салі, обв. Василь Атаманчук починає зізнавати.

Зізнання обв. Атаманчука.

На питання предс. Маєра відповідає, що до вини взагалі не почувається, до УВО не належав. Опісля подає коротенький опис свого життя. Уродився в Сихові 1901 р., пов. Стрий, де скінчив народню школу і почав ходити до гімназії в Стрию. Скінчив 3 гімн. кляси. Саме тоді почалася світова війна. Тому то він науку перериває та йде на село до матері. В 1916 році записується до учит. семинарії. По розвалі Австрії вступає до українського війська, де переживає з ним всі радісні та світлі моменти, а також невдачі. Під Тернополем попадає в полон, звідки дістається до табору в Стшалкові. В 1921 р. вертає домів та помагає матері при праці. В 1922 р. арештує його поліція в рідному селі під замітом державної зради, але з причини недостачі доказів увільнено його щойно в березні 1923 р. Обв. Атаманчук сидів тоді невинно за Василя Атаманчука. По звільненню записується на торговельний курс у Стрию, але мусить науку перервати, бо в 1925 році забирають його до польського війська, де відбув правильно приписану військову службу. Ніколи з війська не втікав до Чехословаччини. Якщо високий трибунал хоче переконатися про це, нехай віднесеться ґросто до полку, де він відбував службу. Повернувши з війська, задумав продовжувати свої студії. А щоб мати спокій з поліцією, випадково вдається йому купити від якогось жида в Стрию леґітимацію за 50 зол. на назвище: Олекса Білас і під тим назвищем замешкує у пані Бенцакової при вул. Потоцького. Це діється в 1926 р., бо тоді обв. Атаманчук записався на матуральний курс у Львові, щоби зложити іспит зрілости. На питання предсідника Маєра відповідає, що вчився на курсі головно польської літератури і математики. За науку платив на курсі 32 зол. місячно, хоч інші товариші платили 40 зол., а це тому, що директор курсу йому виїмково зменшив оплату на 8 зол.

На питання предсідника, з чого удержувався в Стрию й у Львові, відповідає, що гроші діставав від нареченої, п-ні Королюкової, учительки в Долині.

Предс.: Скільки місячно?

Обв. Атаманчук: 120—130 зол.

На питання предсідника, чому на попередній розправі зізнавав інакше, відповідає, що не хотів наражувати п-ні Королюкової на неприємности.

У п-і Бенцакової мешкав обв. разом з Джулем, який також вчився.

На питання предс., чому спершу ходив на виклади правильно, а пізніше не завсіди приходив, відповідає, що хорував дуже часто.

З обв. Вербицьким знайомий давніше, ще з українського війська. Останній приходив до нього, до його помешкання, часто, зате обв. Атаманчук не бував у п-ства Вербицьких ніколи

На питання предс., чи знає Остапа Дерлицю, відповідає: Так. Дерлиця приїзджав двічи до Львова за шкільними свідоцтвами. Тоді мешкав і спав у п-ні Бенцакової. Другий раз перебував у Львові пять або шість днів, а приїхав коло 15. чи 16. жовтня 1926.

Критичний день.

В дні 19. жовтня 1926, коли то вбито кур. Собінського, обв. Атаманчук не пішов на виклади, лише до кіна „Паляс“ з Дерлицею. З помешкання вийшли по 4. год. пополудні. Білети купив Дерлиця, а може кожний для себе. До кіна прийшли чверть на шесту, а вийшли по семій, менш-більше чверть на восьму. Висвітлювано драму, якої зміст пригадує собі, хоч не зовсім докладно. Перед семою год. прийшла до кіна контроля, зложена з чотирьох осіб. Маґістрат потвердив, що дійсно була 19. жовтня контроля між семою й осьмою год. в кіні „Паляс“

Після сеансу перейшлися оба ще по корзі кілька разів і вернули домів менше-більше чверть на 9-ту. На питання предсідника, чи не чули нічого про надзвичайні видання, що повідомляли про вбивство кур. Собінського, відповідає, що ні. Про вбивство довідався другого дня в дома, як йому п-ні купила „Газету Поранну“ чи „Век Нови“.

Пані Бенцакова поїхала 20. жовтня 1926 до Судової Вишні; не пригадує собі, чи виїхала рано чи вечером. Сам обв. поїхав 21. жовтня до Долини до нареченої, яка прислала навіть на дорогу гроші. До Дубляни коло Самбора ані до матері тоді не їздив. Дерлицю просив, щоб виставав йому кілька мобілізаційних карт. Це зробив лише на прохання обв. Ів. Вербицького.

Обв. Атаманчука арештувала поліція разом з Джулем 20. січня 1927 р. Підчас переслухання питав ком. Оленський, де обв. Атаманчук був 19. жовтня 1926 р. та чи не знав чого про вбивство кур. Собінського. По переслуханні звільнено його коло 8 год. вечером, з тим застереженням, що обв. зголоситься на поліції зараз в понеділок.

Обв. Атаманчук боявся, щоб поліція не довідалася, що обвинувачений мешкає під назвищем Біласа і тому виїхав другого дня до Стрия. Тут перебував аж до 27. березня 1927, а опісля поїхав до п-ства Гретчаків до Долини. На питання предсідника зазначує, що п-ну Олю Гретчаківну знає ще від 1923 р., яка приїзджала тоді до Львова, до свого нареченого Стефанишина, з яким обв. сидів у тім часі у Бриґідках. В Долині попросив, щоб йому вишукали провідника, який би перевів його до чехословацької границі, бо хотів дістатися до Ужгороду, де знакомий д-р Павловський обіцяв йому заняття. Просив також якоїсь палиці на дорогу. Саме тоді надійшов до п-ства Гретчаків Вірстюк. Від нього купив револьвер на дорогу. Вірстюк приніс зі собою кілька часописів, між ними „Іл. Курієра Цодз.“, в якому була надрукована відбитка зі „Сурми“ про вбивство кур. Собінського. Обв. Атаманчук не читав „Курієра“, бо спішився в дорогу.

По дорозі не відгрожувався перед провідником Тисяком на стрічного поліціянта, як це зізнав свідок Тисяк. На границі арештовано його і Тисяка й відставлено його до Осмолоди, а опісля до Долини. При арештуванню обв. подав, що називається Зубінський.

По 20-мінутовій перерві ставили обв. Атаманчукові радн. Зґурський, прокуратор, судді присяглі і оборона цілу низку питань, на які обв. давав ясні відповіди.

На тім нинішня розправа покінчилася. Продовження: завтра в год. 9.15 рано.

Засідання адміністраційної комісії.

(Вл. телефонограми).

На засіданні адм. комісії 29. І. 1929 велася загальна дискусія над законопроєктами в справі самоврядних законів. В імени Українського Клюбу промовляв пос. *Целевич*. Короткий зміст його промови: Український Клюб, при ухвалюванні самоврядних законів, боротисьме за якнайширший зміст громадської і повітової самоуправи, за повну незалежність її від політичної (старостівської і воєвідської) влади. Дальше Український Клюб обстоюватиме загальне, рівне, безпосереднє, тайне й пропорціональне право голосування до всіх самоуправних установ. Зокрема як найрішучіше будемо поборювати ті всі постанови законопроєктів, які намагаються при помочі штучних і виїмкових постанов забезпечити перевагу польському населенню у всіх самоврядних установах. Найпильнішою справою для населення Сх. Галичини уважаємо ухвалення законів про повітову самоуправу, бо це, що в тій ділянці тепер істнує, є повною анархією, а старости, як наказні комісарі повітової самоуправи в безконтрольний і сторонничий спосіб управляють майном і фондами повітів. Щодо складу підкомісії обстоювати будемо думку, що склад її муситься поширити, щоби й менші клюби мали в ній своїх представників.

Засідання бюджетової комісії.

На бюджетовій комісії нині ґенер. референт пос. Бирка твердив, що преліміпар не є зовсім за високий. На це відповів пос. *Хруцький*, що теперішня бюджетова політика є такого характеру, що відбирає у громадян весь їх доробок. Через те досить байдуже є, чи бюджет має більше чи менше інвестиційний характер. Бо яка корисгь для широких селянських мас з того, що сотки, а навіть тисячі селян одержать поміч від держави, якщо міліони, що змушені весь свій дохід віддавати державі, позбавлені є можности піднести свій варстат праці. Очевидно, що селяни-українці не мають цілковито ніякої користи від господарської політики уряду, бо ніякої допомоги українські господарські інституції від держави не одержують.

Засідання представників всіх клюбів.

Сьогодня відбулося засідання представників усіх клюбів і від завтра, це є середи 30. І. год. 4. зачнеться соймова бюджетова комісія.

—o—

Нова столиця Афґану.

Більшість племен проклямувала Аманулу королем. За столицю вибрали м. Кандахар. Одного Габібулагового сина зловили та розстріляли. Побідні Аманулові війська вже перед самим Кабулем. Бувш. губернатор Кабулу, проклямований еміром, машерує на Кабул.

НОВИНКИ

— **Адміністрація „Діла" повідомляє отсим Вп. Передплатників, що передплата на лютий виносить 5 золотих.**

— **Іспит зрілости в гімназіях.** Нас повідомляють, що письменний іспит зрілости в гімназіях зачинається 5. лютого ц. р.

— **Здержання залізничого руху.** Наслідком сніжних заметіль в останніх днях на деяких бічних лініях львівської дирекції залізниць здержано зовсім рух поїздів. На інших лініях курсують поїзди зі значним опізненням. Подібна ситуація в цілій Польщі. Наслідком тих сніговій прийшло до залізничої катастрофи на лінії Львів-Самбір, на щастя без жертв.

— **Залізничі знижки для шкільної молоді.** Міністерство освіти повідомляє, що міністерство комунікації згодилося на признання шкільній молоді залізничих знижок підчас т. зв. малих вакацій, себто в часі від 30. січня до 5-го лютого.

— **З нагоди скінчення першого півроку** по школах мусять звернути батьки увагу на поступи своїх дітей і подбати, щоб їхні діти, якщо не цілком добре вчаться і виказують лихі ноти, не стратили року і хоч на другий піврік ліпше привчилися. Нераз причиною лихих нот є лихе приміщення дитини і за малий станційний нагляд. Нераз просто конечною річю є змінити для сина чи доньки заведення, що в ньому вони вчаться, змінити приміщення або примістити їх у бурсі. Неодин батько признає, що це воно в дійсности так, але недостача грошей не дозволяє йому подбати і про таку поправу відносин. Тому може не від річи буде звернути увагу батькам дітей середніх шкіл на таке першорядне виховне заведення, яким є коедукаційна гімназія „Рідної Школи" в Яворові. Оплата тут мало більша від оплати по державних заведеннях. А вже так дешевого приміщення у бурсі, як в Яворові — ніде нема. Оплата в бурсі виносить місячно тільки 50 зол., у дешевій тільки 35 зол. на місяць. Інтересовані повинні використати добру нагоду й подбати про свої діти.

— **Особисті виказки.** Як відомо, в Польщі будуть заведені одностайні для цілої держави особисті виказки („доводи особісте"). Розпорядок у цій справі не передбачує того, що таку виказку (себто: пашпорт) мусить мати кожний горожанин. Зате кожний горожанин має право домагатися від громади видачі йому такої виказки для влекшення йому леґітимування. Посідання особистої виказки є тільки факультативне й узалежнене від бажання поодиноких громадян, отже позбавлене всякого примусу.

— **Убив свого учня.** В селі Солоне, заліщицького пов., викликав загальне обурення факт убивства молодого хлопця, якого доконав ковальський майстер Михайло Шевчук. У нього був на науці 11-літній Франц Камеселюк, а що молодий хлопчина не міг виконувати всіх тяжких робіт, що були йому понад силу, то майстер побивав його доволі часто. Недавно вдарив його зі злости так сильно ковальським молотом по голові, що нещасний хлопчина згинув на місці. Нелюдського коваля арештовано.

— **Дашава доставлятиме ґаз до Львова.** Величезні енергії в формі земного ґазу, що їх відкрито в Дашаві, стрийського повіту, будуть використані вже в цьому році у Львові. Воєвідська комісія затвердила недавно проекти і пляни ґазових руротяґів з Дашави до Львова довжини 70 км. Ці руротяги будуть іти здовж дороги Стрий-Миколаїв, опісля громадськими дорогами до Пустомит (до тамошніх вапняків), а потім через Наварію і Сокільники до городецької рогачки і здовж залізничого тору до Персенківки. Акц. Спілка „Ґазоліна" веде тепер переговори в справі достави земного ґазу до міської ґазівні у Львові, яка, діставши дешевий ґаз, піднесе значно свою консумцію. Головними відборцями земного ґазу будуть львівські промислові заведення до опалу парових кітлів та урухомлювання ґазових моторів, а також пекарні, відливарні, варстати, кузні і т. д. Позатим Акц. С-ка „Ґазоліна" плянує будову великої фабрики шкла і ріжних варстатів праці. При всіх тих роботах найдуть роботу сотки робітників. Руротяги з Дашави до Львова мають бути викінчені в осени ц. р.

— **З Польщі не можна вже буде вивозити яєць.** З днем 1. лютого ц. р. входить в життя міністеріяльний розпорядок, яким установлено вивозове мито на яйця. Це мито дуже високе: 200 зол. від 100 кг. брутто. Вільні від мита є тільки: 1) яйця призначені для власного вжитку тих осіб, що виїздять за границю, а також висилані почтою, залізницею, морем і іншими комунікаційними шляхами у скількости не понад 50 штук, 2) яйця, що їх вивозять зареєстровані підприємства, 3) яйця, що їх вивозять рільничі продуценти і їх організації — за дозволом міністерства скарбу. — Цей розпорядок обмежує сильно вивіз яєць за границю, що спричинить подешевіння цього продукту в краю.

— **Ріжні вістки.** В Льондоні помер 91-літній палеонтольоґ Уіліям Довкінс, проф. унів. в Манчестері, відомий дослідувач первісних печер; Довкінс оженився 6 літ тому вдруге, коли після 55-літнього щасливого подружа вмерла йому жінка. — В однім почтовім відділі в Берліні вломники забрали почтових марок на 830 тисяч; але продати їх буде їм нелегко. — Американський композитор Джером Кери продав на ліцитації рідкі зразки 1-их видань визначних англійських письменників за великі гроші. — На закрижнілій частині ріки Сави, між Земліном і Білгородом, зударились два кораблі; одна жінка дістала нервового розстрою. — В Единбурзі купила міська бібліотека за 75.000 шилінґів низку листів Марії Стуарт до королевої Єлисавети.

— **Фабрикант перфуми денникарем.** Фабрикант париських перфун Коті позаздрив лаврів фабрикантові авт Сітроенові і став героєм дня. Замісць виграти на рулетці, як Сітроен, він виграв — судовий процес. Не один, а відразу три. І з ким? З найбільшим продавцем париської преси у Франції, книгарем і видавцем Ашетом і з самим синдикатом париських ґазет. Справа наскрізь принципіяльна, а одночасно наскрізь торговельна. Коті вже знудився запах перфум. Йому забаглось запаху друкарської мази. І він заснував, рівно рік тому, власну ґазету, „Приятель Народу". Ґазета була небезпечним суперником усіх інших денників; коштувала замісць 25 сот. — 10 сот. Коті підписав умову на її розпродажу з Ашетом і другу з фірмантом-редактором Сімаром. Синдикат преси вдарив на трівогу. Ашет і Сімар, перелякані погрозами синдикату, покинули Коті. Тоді він вніс скаргу за відшкодування проти Ашета і Сімара, бо вони не додержали умови, а проти синдикату преси за нарушення свобідного виконування ним, Коті, денникарської професії. І суд в усіх інстанціях признав виграну Коті, який має дістати разом від усіх трьох своїх противників відшкодування на 1,900.000 франків.

— **Вся інституція лавреатом.** Рада Данської Міжпарляментарної Унії поставила внесок данському міністрові закордонних справ, щоби він піддержував на цьогорічну кандидатуру нагороди Нобля за мирову працю саму Міжпарляментарну Унію. Данські радикали переважили при загальнім голосуванні цей внесок. Таким робом замісць поодиноких осіб, як це було досі, нагороду мира дістала би вся інституція, що могла би одержані фонди вжити на дальшу мирову пропаґанду.

— **Воздушна погоня за душогубом.** Читаємо в американських ґазетах: Недалеко Трентону, Н. Дж., 50-літній ніґер Давид Вер зарізав бритвою молодого американського жовніра Петра Ґледиса і сховався в ліс. За ним розпущено погоню поліції, війська, а далі літаків і одного малого воздухоплаву. Вкінці зловили його і він признався, що поповнив душогубство для грабунку. Поліція і військо ледви вратували злочинця перед злінчуванням розлюченої публики.

— **Нове місто** вирине на ґеографічній карті завдяки заходам чотирьох містечок Долішньої Австрії: Лісінґ, Ацґерсдорф, Ерлая і Бозендорф. Представники цих громад підготовляли вже весь рік переговори, щоби злитись в одно місто і зробити з цих малих містечок справжню „столицю". Покищо назва нового міста невирішена; воно буде імовірно називатись „Фріденсштадт" або „Фірштетен".

— **Справлення помилок.** У вчорашньому (21.) числі „Діла" в статейці „Дивогляди", в замітці „Дзвін Свободи щез із Ужгороду", пропущено з передостаннього речення цілий уступ, через що ціле те речення незрозуміле. Подаємо його ще раз в цілости: „Вісім літ минуло. Філядельфія, Скрентон, Париж, 8. травня в Ужгороді, мировий договір... все, все стало тільки предметом споминів, як і дзвін, знак свободи карпаторуського народу".

— **І. том Споминів д-ра Степана Шухевича** з часів визвольних змагань вже вийшов накладом „Червоної Калини". Спомини ці викличуть, зовсім зрозуміло, велике зацікавлення в ширших кругах нашого громадянства, зокрема серед б. учасників війни, бо автор виствітлює в них без обиняків усі ці події так, як їх сам бачив і переживав. Ціна І тому Споминів: 4 зол. ІІ-ий том друкується і вийде в перших днях лютого. 1359 1-2

— **Австрійський Консулят у Львові** урядує від 11 лютого ц. р. у своїх нових бюрах в домі при вул. Сикстуській 35/II і приймає всіх інтересентів в повседневних днях між 9·30 а 12 год. передпол. Тел. 897. 1354 1-4

Концерт колядок.

Виступ хору Успенської церкви під управою д-ра Недільки.

Культ колядок і щедрівок, в яких скривається стільки скарбів української народньої творчости, які такі богаті в прегарні мельодії, у нас мало поширений. Вже більше плекають цей культ на Придніпрянщині, де ще перед війною вславився своїми концертами колядок і щедрівок ґеніяльний диріґент Ол. Кошиць, що тим і започаткував свою славну каріеру. Щойно в останніх роках, головно під впливом придніпрянських композиторів, у першу чергу пок. Стеценка, що звернули на цей рід творчости українського народу свою увагу, пробудилося у нас зацікавлення й любов до колядок і щедрівок. Згармонізовані ними коляди і щедрівки поширюються у нас чимраз більше, їх культ поглиблюється і зростає дуже помітно не тільки у Львові, але й на провінції.

Минулої неділі мали ми нагоду почути низку таких народніх коляд в церкві Преображенській у взірцевому виконанні мішаного хору з Успенської церкви під управою д-ра Недільки. Хор цей невеличкий, складається мабуть не більше як з 16 душ, але вишколений і зіспіваний дуже добре. Кожний з членів цього хору може бути солістом, а всі разом творять гармонійну і здисциплiновану цілість. Жалую дуже, що не знаючи всіх співаків (чок), не можу вичислити їх тут поіменно!

У виконанні цього хору чули ми коляди Стеценка: По всьому світу, Ой дивнеє народження, Діва Марія, В Вефлеємі граді, Ой видить Бог, Днесь поюще і одну щедрівку: Щедрий вечір. Позатим співав ще хор Матюкове „Не плач Рахиле", „Заспівали янголи" Річинського і різдвяну псальму Лисенка „Слава Отцю", якою й закінчено концерт.

Не маю наміру подавати мистецької оцінки цього концерту й переходити подрібно виконання кожної колядки. Скажу лише загально, що хор д-ра Недільки співав справді по мистецьки, вивчивши кожну річ до найменших подробиць. А що Преображенська церква незвичайно акустична, то публика була мов очарована і слухала з повною насолодою. Вже давно скінчилася Служба Божа, а ніхто не рушався з місця, чекаючи на нову колядку. Це найкращий доказ, яке глибоке враження роблять ці прегарні колядки на наших людей, коли їх тільки як слід виконати.

При кінці ще таке побажання до Гол. Управи „Рідної Школи": чи не упросилаб вона цього хору ще на один-два такі виступи в Преображенській церкві? А дальше: чи не булоб доцільно влаштувати прилюдний вечір колядок і щедрівок у якійсь більшій салі, де виступилиб чи самостійно чи разом усі наші кращі церковні хори у Львові? І взагалі: чи не уладжуватиб і у нас за приміром заходу, де всякі духовні концерти по церквах дуже популярні й улюблені, побільше таких концертів?

І. Німчук.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива „Український Театр" під дир. и. Стадника.

Середа 30-го, г. 4. попол. „Гільтайська тр'йка", комічна оперетка на 4 дії Й. Нестрова. Вистава для учнів. Ціни знижені.

Великий Міський Театр:

Середа 30-го, г. 7·30 веч. „Марія Штгарт", премієра.

Четвер 31-го, г. 7·30 веч. „Фавст", опера. Виступ В. Тисяка.

Пятниця 1-го, г. 7·30 веч. „Пан Дамазп".

Кіна.

„Апольо": „Анна Кареніна".
„Лев": „Арена жаху".
„Оаза": „Шпигуни".
„Палас": „В кайданах".
„Фатаморгана": „Призначення".

Громадяни! Поголовним членством дамо доказ перед світом нашої свідомости і національної гідности. Тому мерщій в ряди членів „Просвіти"!

✠ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Серпанок жалоби вповив Кудинівський деканат по втраті ревного робітника у Христовому винограді о. кан. **Петра Яросевича** — пароха Звертова. Покійний був священиком великого покликання, щировідданим сином українського народу, мужем науки і всестороннього знання. Студії кінчить круглим сиротою ставши священиком йде дальше терпистим шляхом. Зарання вмирає його дружина полишаючи четверо маленьких діточок, парохія убога, та пок. о. Петро несе терпеливо хрест, ніколи не зрадить своїх терпінь, а своїм гумором шей других підносить на дусі. Безперерывно студіює, вглублюється у Св. Письмі перекладає на рідну мову. Книжка була його найбільшим майном, на яку видавав послідний гріш полишаючи інші потреби на другім місці. Вся студ. молодь Звертова переводила ферії в його гостинній домі під оком свого духов. Отця. Хотяй Звертів село русофільське удалось покійному заложити крамницю і згодом побудувати читальняний і кооперативний будинок. Неструджений проповідник-місіонар в деканаті і поза деканатом кінчить передчасно свій уряд 22. XII. 1928 р. в сусідній парохії де голосив слово Боже. На вістку про смерть о. Петра заридала ціла околиця, товпа народу і 23 священиків під проводом Впр. о. Крил. Декана супроваджали похорон. Горяча священича ревність і любов до свого народу, якому всецілo посвятив себе, ніколи не затреться в серцях його духовних дітий, а для братів-священиків стане приміром до наслідування. В. Й. П.!

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Зїзд українських інженерів. Пригадуємо Товаришам, що в днях 2. і 3. лютого н. р. відбудеться у Львові зїзд українських інженерів. Всіх інформацій уділяє, як також запрошення тим, що їх досі задля браку адреси не одержали, висилає Українське Технічне Товариство, Львів, Ринок 10. II. поверх. — **Головний Виділ Українського Технічного Товариства.** 1344 2—2

Пригадка. Просимо тих всіх П. Т. Адресатів, які ще дотепер не прислали нам належитости за надіслані книжки о негайну, безпроволочну висилку грошей. **В-тво „Практична Книжка"**, Львів, Богданівка ч. 27. 1363 1—1

Збаражчина! Позір! Звичайні Загальні Збори Товариства „Український Дім" в Збаражі відбудуться в суботу дня 9. лютого 1929 р. о год. 11. рано у власній салі. — Порядок нарад на афішах і в Канцелярії Товарства. — **Виділ.** 1358 1—1

Пригадуємо, що Загальні Збори Тов. Української Захоронки у Львові, відбудуться дня 8. лютого 1929 р. о 4. годині по полудні в салі Тов. „Українська Бесіда" вул. Рутовського ч. 22. „Народний Дім". — За Виділ: **Олена Гординська**, голова. **Стефанія Филипович**, секретарка. 1320 a) 1—1

Дальший виказ жертв на Фонд направи Українського Академічного Дому у Львові зложених в золотих: Коморянський Олекса Балигород 2, Цяпків Васько, Стрий 2, Ковальчук Петро, Вовнолаль 1·50 Титович Од., Тулькчин ?, ч. Заяць Іван, Тудиголови 4, Романюк В. Петрів 2, Адамчук Д., Петрів 1·50, Прокопів М., Ліски 1, Левицький Ів., Рудно 2, М. М. Зубрец, Єзюва кор. 3·50, о. д-р Левицький В., Перемишль 10, Попенко Іван 0·50, Ленартович Н., Козлівка 2, Мушак В., Бжоза 1, Кооп. „Воля", Берлоги 5, Крайник Дм., Ліско 2, Яшан Ів., Дембеа 3, Д-р Рожанківський М., Калуш 5, Банник М., Воронів 2, Коваль М., Журавно 5, Гриньовський Н., Купник 5, Батюк Сил., Стриганці 2, інж. Лучків В., Сосновиця 10, Бутринський Іван, Миколаїв 1·50, о. Дрогомирецький Мих., Мутанка 3, інж. Чорний Мих. 10, Ризвяньский Мих., Розвадів 1, Осипів Антін, Станиславів 1, З. Б., Знесіно 5, Бурланський Мих., Студінка 5, п. Солтикевичева, Улюч 5, Жук С., збірка в Старявi 17·40, о. Барановський Вол. 5, Студ. універ. і учні Педагогічного курсу 7, Татчючок Юл., Альвернів 1·50, п. Головата Марія 5, Д-р Федак Степан, Львів 30, Дмитрик Юл., Преросії 5, Гончарик Ст., Тернопіль ?, Стойко Дм., Ратин 3, о. Маркевич Яків, Синово 5, Клим А., Доманиці 3, Андрухович Антоніна, Гороходин 5, Чукур П., Ковалівка 2, о. Пасічинський Я., Воля коб. 10, о. Степанів І., Заболотці 3·10, Рибачевський Т., Мости великі 5, о. Попович М., Холоїв 1·10, Захарівський В., Карнова 2, Бойчук П., Печеніжин 0·50, о. Петик І. 4, Гугель Р., Вертелці 3, Вининська Ол., Студинки 5, Козак М., Окопім 2, Спольський Ев., Стрий 1, М. Гевик Березовський, Стрий 5, Копитко О., Ходорів 2, о. Ганкевич Ю., Рожанці 5, Патегин І., Львів 2, інж. Муррак Юл., Львів 20, Галань М., Белз 5, Бавд Гриць, Тисьмениця 2, Кріль М., Чорна 1, Читальня „Просвіти" в Уличні 5, Сасик Ю., Борислав 50, Гоцький Брон., Передільниця 3, Добрянський Альбін, Волосянка велика 3, Гузар Вол., Возилів 2, Читальня „Просвіти" в Підводочиськах 10, Матейків Т., Городенка 2, Видавництво „Журавлі", Рогатин 2, Біренький К., Лобозва 10, Д-р Волошин М., Львів 5, Віра Ів., Тартаків 2, Читальня „Просвіти" Скоморохи нові , Д-р Педенський Ос., Ярослав 3, Карачевський Т., Рогатин 3, Дякович Гр., Кропивники 2, Цибульський Іван, Ягольниця стара 4, о. Д-р Бабин В., Станиславів 1·50, Гавриляш Пор., Тростянець 2, Курієць Ів., Синьків 5, Сполітакевич Ом., Криве 1, Відюра П., Хоробрів 1, о. Аврийчук Петро 2, о. Ошишко В., Боршівці 5, о. Клюк Михайло, Зарудці 5, Гаврих Р., Хросно 2, Івасюк Мих., Самбір 6, о. Гук Володимир, Питвнківці старі 3, о. Клос Василь, Мости великі 5, Бурса ім. Франка, Рогатин 16, Гоцуриx Ем. 2, о. Мацюрак В., Попелі 2, Гогоп Т., Борислав 2, Половина Нуся, Ярослав 3, Шараневич Мих., Поручиці 2, Ковалисько А., Львів 5, Сторож М., Мишин 5, Тарковський В., Тесвопіль 1, Будик Василь 2, Тригук 2, Секція Українських Студентів в Бучачи (дохід з відчиту на запч.) 13·36, Найда Р., Біловрупка 1, Майстер Ф., Варшава 5, Небожук Іван, Сокаль, 2, Куфельний Іван, Васильківці 2, о. Калинович Силь., Буск 2, Капустієва А., Рівне 2, Турикова М., Шумбар 2, Д-р Савчак Богдан, Ширець 5, Сухінський Іван, Буск 5, Д-р Світель Франц 10, Остапчук Онуф., Кривеньке 2, Копан, Підярків 2, кооп. „Сян" Курилівці 5, Церква в Станині 5, о. Кормош Ом., Перемишль 2, о. Чубатий Онуфрій, Доброводи 2·50, Грубська Ем., Старе село 1, Кисіль Михайло Раковець 1, о. Кульмак Мар., Журавці 15, греко-кат. Уряд Парохіяльний в Товстім 8, о. Тарнавський Яків, Улашківці 5, Павликова Галя, Львів 5, Читальня „Просвіти" в Олеші 10, Торговельна школа (II-гий рік) Львів 7·50, збірка на празнику в Стовпчатові в о. Бахталовського 10, Боярський Іван, Монастир 5, Насальська Ол., Варшава 5. — ВП. Жертводавцям Виділ Товариства Прихильників Освіти у Львові складає щиру подяку. 1356 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ДОБРА парохія, з добрими будинками, в львівськім повіті до заміни. Зголошення під „парохія" до адміністрації „Діла". 1326 4—4

ПОШУКУЄМО панів (-ні), як також довокружних до продажі покупних артикулів Значок на відповідь залучити. — Em Ka-Werk Мисловиці Г/Шл. 11 6 a) 6—?

ГОДИННИКИ „Zenith", „Longines" також біжутерію власного виробу поручає: Домбровський - Розважевський, Львів, (Готель Жоржа) — Догідні умови 481 33—?

БІЖУТЕРІЮ ЗОЛОТІ і СРІБНІ ВИРОБИ продає за готівку і на рати від десятків літ у цілім краю знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, на Марійська ч. 5. Купую бриланти, золото, срібло, плачу найвищі ціни. 133-?

ДЯК-диригент молодий, беженний, що може провадити хор церковний і світський, шукає посади. — Андрій Мазур, Сяктинка, п. Дрогобич. 1355 1—2

ТОРГОВЕЛЬНІ КУРСИ ві. Гіршшпрунга, Личаківська 34. приймає на новий 5-ти місячний торговельний курс. Стенографія. Писання на машинах. Початок науки 1. лютого 1929. 1788 5—9

ПОЧАТКУЮЧИЙ адвокатський кандидат пошукує посади концепієнта. Ласкаві зголошення з поданням услові на адресу: Мгр. Ворона Іван, Краків, вул. Кармелицька ч. 38/IV. 1279 1—2

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.